

11

Toerisme en recreatie

Auteurs

Magda Monballyu ¹
Hans Pirlet ²

Lectoren

Hannelore Maelfait ³
Kathy Belpaeme ³

¹ Westtoer

² Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

³ Provincie West-Vlaanderen - Gebiedswerking Kust

Te citeren als:

Monballyu, M., Pirlet, H., 2015. Toerisme en recreatie. In: Pirlet, H., Verleye, T., Lescrauwaet, A.K., Mees, J. (Eds.), Compendium voor Kust en Zee 2015: Een geïntegreerd kennisdocument over de socio-economische, ecologische en institutionele aspecten van de kust en zee in Vlaanderen en België. Oostende, Belgium, p. 207-216.

Volgens een [studie \(2013\)](#) is het kust- en zeetoerisme (inclusief de cruisesector) de grootste maritieme sector in Europa, wat toegevoegde waarde en werkgelegenheid betreft. Het Europese kusttoerisme voorziet immers banen voor 3,2 miljoen personen die samen meer 183 miljoen euro aan toegevoegde waarde genereren. Bovendien vindt ongeveer de helft van de toeristische overnachtingen plaats in kustgebieden ([Eurostat Regional Yearbook 2014](#) en COM (2014) 86).

Ook de Belgische kust is een populaire vakantiebestemming. Het verblijfstoerisme genereert in totaal 5,0 miljoen aankomsten en 28,4 miljoen overnachtingen (2013). Het aantal dagtoeristen schommelt tussen 16 en 19 miljoen per jaar. De bestedingen van alle kusttoeristen samen bedragen om en bij de 2,7 miljard euro ([Strategisch beleidsplan voor toerisme en recreatie aan de kust 2015-2020](#)).

Naast het kusttoerisme zorgt ook het toerisme in het hinterland voor een belangrijk aantal aankomsten en overnachtingen. De toeristisch-recreatieve regio's van het Brugse Ommeland en de Westhoek waren in 2013 samen goed voor meer dan 500.000 aankomsten en bijna 1,3 miljoen overnachtingen ([Westtoer, Trendrapport Brugse Ommeland 2012-2013](#), [Westtoer, Trendrapport Westhoek 2012-2013](#)). Het WOI-toerisme in de Westhoek zorgde bovendien voor een aanzienlijke toename in 2014 met bijna 800.000 herdenkingstoeristen (cijfers [Westtoer](#)). Hierbij moet evenwel vermeld worden dat de grenzen van deze regio's zich verder uitstrekken dan de hinterlandgemeenten (de strategische beleidsplannen voor toerisme en recreatie in [het Brugse Ommeland 2013-2018](#) en [de Westhoek 2008-2013](#)).

11.1 Beleidscontext

Op Europees niveau valt het beleid met betrekking tot toerisme onder het [DG Growth](#) van de Europese Commissie. Het kust- en zeetoerisme wordt evenwel meegenomen in het zogenaamde 'Blauwe Groei'-beleid (COM (2012) 0494) dat uitgewerkt wordt door [DG MARE](#). Hierbij werd in 2014 een strategie uitgewerkt voor meer groei en werkgelegenheid in kust- en maritiem toerisme (COM (2014) 86).

De Kust vormt een macroproduct binnen het Vlaamse toerisme, maar is volledig gelegen in de provincie West-Vlaanderen. Daarom werd beslist om een bovenlokaal beleidsplan ([Strategisch beleidsplan voor toerisme en recreatie aan de kust 2015-2020](#)) gezamenlijk door [Toerisme Vlaanderen](#), dat onder voogdij staat van de Vlaams minister voor toerisme (Vlaams niveau, [beleidsnota toerisme 2014-2019](#)), en [Westtoer](#) (provinciaal niveau) op te stellen. Het beleid voor de regio's Westhoek en het Brugse Ommeland werd uitgestippeld op provinciaal niveau door [Westtoer](#) in de strategische beleidsplannen voor toerisme en recreatie van [het Brugse Ommeland 2013-2018](#) en [de Westhoek 2008-2013](#).

In het verleden maakte de Vlaamse regering en haar minister voor toerisme geld vrij in het kader van het Kustactieplan I (1997-2002), II (2000-2004) en III (2005-2009) en het [impulsprogramma Kust](#) (2010-2014) om bepaalde kustgerelateerde projecten te financieren. Sinds 2015 wordt binnen de impulsprogramma's gewerkt met [toeristische hefboomprojecten](#) die evenwel voor heel Vlaanderen van toepassing zijn. Verder werd ook een permanent meet- en monitoringsysteem ontwikkeld (KiTS, Kust-Indicatoren-Toeristisch-Statistisch) dat tweemaal per jaar cijfers uitbrengt met betrekking tot de toeristische activiteiten aan de kust. De cijfers worden jaarlijks verzameld en gebundeld in een trendrapport ([Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013](#)). Meer informatie over de sectorale wetgeving rond toerisme kan gevonden worden op de website van [Toerisme Vlaanderen](#) en de [kustcodex, thema toerisme en recreatie](#).

Voor de waterrecreatie aan de kust is het KB van 4 augustus 1981 betreffende het Politie- en Scheepvaartreglement voor de Belgische territoriale zee, kusthavens en stranden van belang (meer informatie: [website FOD Mobiliteit oplijsting vaarregels](#)). Verder leggen ook de wet van 20 januari 1999 en de bijhorende uitvoeringsbesluiten een aantal beperkingen op aan de recreatie in mariene beschermde gebieden. De regelgeving voor de pleziervaart en de waterrecreatie op de waterwegen wordt behandeld door het [DG Maritiem Vervoer](#) (FOD Mobiliteit en Vervoer) en komt aan bod in volgende documenten: [Vademecum van de pleziervaart in België \(2014\)](#), [De pleziervaart op de bevaarbare waterwegen in Vlaanderen \(2014\)](#) en [Wijzer op het water \(2010\)](#).

Verder is voor het baden aan de kust de Europese richtlijn betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit (2006/7/EG) van belang. Deze richtlijn geeft de normen aan waaraan de zwemwaterkwaliteit dient te voldoen (meer informatie: [De nieuwe zwemwaterrichtlijn, VMM 2006](#) en de [website kwaliteit zwemwater](#)).

De provinciale beleidslijnen inzake de openluchtrecreatie in de kustzone worden geschetst in [het strategisch beleidsplan openluchtrecreatie voor de Provincie West-Vlaanderen 2009-2018](#). Het juridische kader van de recreatie- en sportactiviteiten aan de kust werd uitgebreid uitgewerkt in de [kustcodex \(thema's toerisme en recreatie, kustzonebeheer en lokale wetgeving\)](#) en wordt eveneens aangehaald door [Derous \(2005\)](#) en [De Wachter & Volckaert \(2005\)](#) (GAUFRE-project BELSPO).

11.2 Ruimtegebruik

Het ruimtegebruik voor toerisme en recreatie wordt in de eerste plaats gestuurd door de ruimtelijke planning (zie ook thema **Sociale en economische omgeving**). Instrumenten als de ruimtelijke structuurplannen, ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP) en verordeningen op Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau, geven de mogelijkheden aan van de toekomstige toeristisch-recreatieve ontwikkelingen van een bepaalde ruimte.

In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen ([RSV](#)) wordt de Kust geïdentificeerd als een stedelijk netwerk dat structuurbepalend is op Vlaams niveau. Omwille van de toeristisch-recreatieve voorzieningen wordt de Kust eveneens erkend als een toeristisch-recreatief netwerk waarvoor een beleid op Vlaams niveau moet uitgewerkt worden. Dit beleid werd onder meer vormgegeven in het kader van initiatieven en studiewerk zoals het [Masterplan Kustveiligheid](#), Vlaamse Baaien ([Masterplan Vlaamse Baaien 2014](#)) en Metropolitaan Kustlandschap 2100 ([fase 1 / fase 2 / fase 3 deel 1, 2 en 3](#)). Verder is voor het toerisme ook de selectie in het [RSV](#) van Oostende en Brugge als regionaal-stedelijke gebieden en Blankenberge en Knokke-Heist als kleinstedelijke gebieden van belang, aangezien deze afbakening gevolgen heeft voor de mogelijke hoogdynamische functies die in de kustregio kunnen worden ontwikkeld. Om input te kunnen geven bij een grote herziening van het [RSV](#) in 2011, liet Toerisme Vlaanderen de studie [Ruimte voor Toerisme en Recreatie in Vlaanderen \(WES 2007\)](#) opmaken waarin de vraag naar ruimte voor de verschillende aspecten van toerisme en recreatie werd onderzocht. Naast het [RSV](#) zijn ook de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUPs) raadpleegbaar op www.ruimtelijkeordering.be. Parallel aan de verdere uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bereidt de Vlaamse Regering een nieuw [Beleidsplan Ruimte](#) voor (zie ook [Groenboek. Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool? Beleidsplan ruimte Vlaanderen \(2012\)](#)).

De Vlaamse overheid is eigenaar van nagenoeg alle stranden. Afdeling Kust verleent concessies voor het uitbouwen, onderhouden en exploiteren van de jachthavens langs de Vlaamse kust ter bevordering van de waterrecreatie en –sport ([website afdeling Kust](#)). Verder staat afdeling Kust in voor de strand- en zeediJKconcessies in overleg met gemeentebesturen, andere openbare besturen, nutsmaatschappijen, aannemers, particulieren, etc. ([website afdeling Kust](#)).

In het ruimtelijk structuurplan van de Provincie West-Vlaanderen ([PRS-WV](#)) werden belangrijke bovenlokale beleidslijnen voor de Kust geformuleerd. Hierbij werden diverse badplaatsen geselecteerd als ‘woonkernen’ met mogelijkheden tot toeristisch-recreatieve ontwikkeling onder specifieke randvoorwaarden en werd de opmaak van een actieplan voor de Koninklijke Baan (N34) voorzien (meer informatie: [Waarheen met de Koninklijke Baan? 2008](#)). In het [PRS-WV](#) werden eveneens openlucht-recreatieve groene domeinen, pretparken en toeristisch-recreatieve lijnelementen (waterlopen, spoorwegbeddingen, dijken en wegeninfrastructuur) vastgelegd. Daarnaast werden een aantal strategische projectgebieden geselecteerd waar toerisme en recreatie een belangrijke plaats moeten krijgen ([PRS-WV, Strategisch beleidsplan voor toerisme en recreatie aan de kust 2015-2020](#)). Het gaat om de IJzermonding in Nieuwpoort, het gebied ten oosten van Blankenberge, het gebied ten zuiden van het station in Knokke, de militaire basis van Koksijde en de Oostendse Oosteroever. Verder zijn ook de [provinciale RUPs](#) en (in het bijzonder de provinciale RUPs voor strand en dijk) van groot belang voor het ordenen van het toeristisch-recreatief functioneren van elk plangebied in de kustzone.

Op gemeentelijk niveau zijn processen aan de gang waarbij nieuwe mogelijkheden voor toerisme en recreatie gecreëerd worden binnen de gemeentelijke structuurplannen, met meer detaillering van de mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen voor toerisme en recreatie op lokaal vlak in de uitvoeringsplannen.

11.3 Maatschappelijk belang

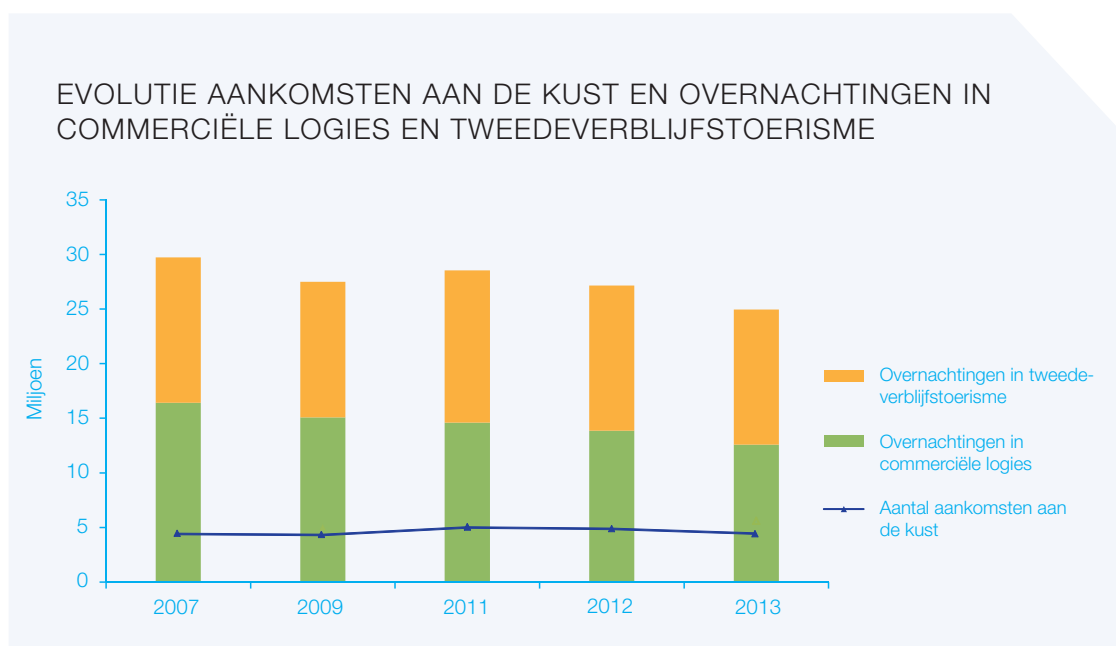
11.3.1 Kusttoerisme

De toeristisch-recreatieve sector is van cruciaal belang voor de economie aan de kust. In 2013 waren in het verblijfstoerisme 4.950.446 aankomsten aan de kust, goed voor in totaal 28.356.924 overnachtingen (tabel 1 en figuur 1). Hierbij wordt 44,0% ingenomen door commerciële logies en 56,0% door tweedeverblijfstoerisme. Daarnaast kwamen er in 2013 aan de kust 16.930.000 dagtoeristen aan (*Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013*, meer informatie: studie *Vakantieganger in commercieel logies aan de Kust in 2011, Westtoer 2010*). Verder is ook de aanwezigheid van de luchthaven van Oostende en de havens van Oostende en Zeebrugge van belang voor de instroom van buitenlandse toeristen naar de Belgische kustzone. In *Merckx & Neyts (2015)* zijn cijfers beschikbaar over het aantal passagiers in de voornoemde havens. De trafiekcijfers voor de luchthaven van Oostende zijn beschikbaar op volgende webpagina: <http://www.ost.aero/passagiers/voorstelling-luchthaven/trafiekcijfers>.

De directe bestedingen die gegenereerd werden uit het verblijfstoerisme enerzijds (commerciële logies, tweedeverblijfstoerisme en ligplaatsen in jachthavens) en het dagtoerisme anderzijds liepen in 2013 op tot meer dan 2,7 miljard euro (tabel 2 en figuur 2). Hierbij vertegenwoordigde het verblijfstoerisme 2,1 miljard euro van de directe bestedingen en het dagtoerisme 629,0 miljoen euro (*Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013*, meer informatie: studie *Westtoer, vakantieganger in commercieel logies aan de Kust in 2011, Westtoer 2010*). De directe omzet in de

Tabel 1. De aankomsten en overnachtingen (exclusief jachthavens) in 2013 aan de kust naar logiesvorm (*Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013*).

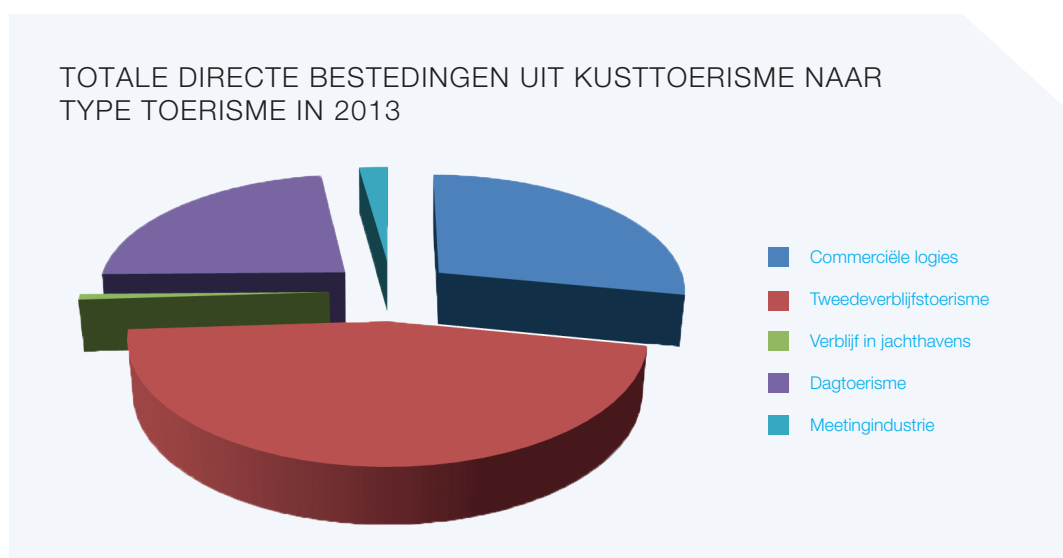
	AANKOMSTEN (2013)		OVERNACHTINGEN (2013)	
Commerciële logies (vakantiewoningen, hotels, campings, vakantiecentra en vakantieparken)	2.402.175	48,5%	12.489.687	44,0%
Tweedeverblijfsgebruik vakantiewoningen	1.944.291	39,3%	12.347.824	43,5%
Tweedeverblijfsgebruik vaste standplaats op campings	603.980	12,2%	3.519.413	12,4%
Totaal	4.950.446		28.356.924	

Figuur 1. Evolutie van aankomsten in commerciële logies, tweedeverblijfstoerisme en overnachtingen aan de kust (*Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013*).

Tabel 2. De directe bestedingen uit kusttoerisme naar type toerisme in 2013 (*Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013*).

TYPE TOERISME	DIRECTE BESTEDINGEN VAN DE TOERISTEN IN MILJOEN EURO	PERCENTAGE
Commerciële logies	766,4	28,1
Tweedeverblijfstoerisme	1.251,2	45,9
Verblijf in jachthavens	21,1	0,8
Dagtoerisme	629,0	23,1
Meetingindustrie	60,0	2,2
Totaal	2.727,7	100

Figuur 2. Totale directe bestedingen uit kusttoerisme volgens type toerisme in 2013 (*Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013*).

bouwsector vanwege de bouw van tweede verblijven bedroeg 367 miljoen euro in 2007 (*IDEA consult 2009*). Een recent onderzoek naar de meetingindustrie aan kust toont aan dat deze sector goed is voor een omzet van 60 miljoen euro (*Westtoer, onderzoek Meeting aan Zee 2015*).

De activiteiten van de Belg tijdens daguitstappen (onder meer naar de kust) werden in meer detail bekeken in het *pilootonderzoek naar daguitstappen van de Belg (2010-2011)*. Hieruit blijkt dat het merendeel van de daguitstappen naar de kustregio ingegeven is door een bezoek aan zee, strand of duinen (76,6%), gevolgd door pretparkbezoeken (7,8%), sightseeing (2%) en andere activiteiten zoals wandeltochten, gastronomie, shopping, evenementen, musea, etc. Volgens het *Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013* waren er in 2013 26 watersportclubs en 13 jachtclubs (3.553 ligplaatsen) aan de kust waarbij de bestedingen in jachthavens opliepen tot 21,1 miljoen euro. De economische baten van de recreatie- en sportactiviteiten aan de kust (zonder indirecte effecten) werden eveneens opgelijst door *De Wachter & Volckaert (2005) (GAUFRE-project BELSPO)*. In het *Seaconomics-project (2011-2014)* werd de economische betekenis van de jachthavens verder onderzocht (*Westtoer, onderzoek gebruikers kustjachthavens 2013*). Op basis van dit onderzoek werd de gemiddelde omzet gegenereerd door alle gebruikers van de Vlaamse kustjachthavens, begroot op 25,3 miljoen euro per jaar.

Volgens cijfers van de studiedienst van de Vlaamse regering (op basis van gegevens van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ)) bedroeg in 2010 de totale tewerkstelling van loontrekkenden in toeristische bedrijfstakken aan de kust 11.253 jobs. De tewerkstelling van zelfstandigen en helpers aan de kust liep op tot 2.286 jobs (*Weekers 2013*). Volgens een andere berekening (Westtoer) wordt de directe werkgelegenheid als gevolg van het toerisme aan de kust in 2013 geschat op meer dan 27.000 voltijdse equivalenten (waarbij uitgegaan wordt van 1 voltijdse equivalent directe werkgelegenheid per 100.000 euro directe bestedingen) (*Westtoer, Trendrapport Kust 2012-2013*). De werkgelegenheid in de bouwsector ten gevolge van het tweedeverblijfstoerisme werd in 2007 geraamd op 1.814 jobs (*IDEA consult 2009*).

11.3.2 Hinterlandtoerisme

Naast het kusttoerisme is eveneens het toerisme in de Westhoek, het Brugse Ommeland en Brugge van groot belang. Het Brugse Ommeland was in 2013 goed voor 133.861 aankomsten en 322.934 overnachtingen (*Westtoer, Trendrapport Brugse Ommeland 2012-2013*). In de Westhoek bedroeg het aantal aankomsten en overnachtingen respectievelijk 368.413 en 945.869 (*Westtoer, Trendrapport Westhoek 2012-2013*). In Brugge waren er ongeveer 1,03 miljoen aankomsten en 1,87 miljoen overnachtingen in 2013. Dit zijn aankomsten en overnachtingen in commerciële logies (excl. tweedeverblijfstoerisme) (Bron: *Westtoer, Kerncijfers West-Vlaanderen 2013*). In deze trendrapporten komen eveneens de cijfers over de bestedingen en werkgelegenheid aan bod.

11.4 Impact

Zoals hierboven beschreven, heeft het kusttoerisme een grote economische en maatschappelijke waarde en genereert het een aantal voorzieningen zoals de kusttram. Daarnaast brengt het toerisme in de kuststreek zowel op sociaal als ecologisch vlak een aantal effecten met zich mee. Op sociaal vlak heeft voornamelijk het hoge aandeel tweede woningen een impact op de leefbaarheid aan de kust: hoge vastgoedprijzen, verzwakt sociaal weefsel, mobiliteitsproblemen, etc. (Coudenys 2012 en Keunen & Hoornaert 2012 in *Maelfait et al. 2012, Meire & Bracke 2005, Goffin et al. 2007* (zie ook thema Sociale en economische omgeving)).

Het grote aantal tweede woningen brengt tevens een druk op het erfgoed aan de kust teweeg (*IDEA consult 2009*) (zie thema Maritiem en kustgebonden erfgoed), al zijn er ook duidelijke raakvlakken tussen het toerisme en erfgoed waarbij we bijvoorbeeld denken aan de toeristische invulling van cultuurhistorische gebouwen aan de kust (*De Baerdemaeker et al. 2011*).

Tabel 3. Een overzicht van de ecologische effecten ten gevolge van de hoge concentratie van toeristen en residenten in de kustzone.

IMPACT	LITERATUUR
Verhoogde consumptie van energie en water	<i>Vanlerberghe & Vanhoutte 2001, Goffin et al. 2007</i> (zie ook thema Landbouw, verzilting)
Problemen met afvalverwijdering	<i>Goffin et al. 2007, De Groof in Maelfait et al. 2012, kustactieplan OVAM</i>
Bijdrage kusttoerisme tot eutrofiëring van de kustwateren	<i>Maes et al. 2004 (MARE-DASM project BELSPO)</i> (zie thema Landbouw)
Vervuiling door de verkeersintensiteit	<i>Goffin et al. 2007</i>

Tabel 4. Een overzicht van de ecologische effecten ten gevolge van recreatie en sport aan het strand en in de duinen.

IMPACT	LITERATUUR
Vertrapping en versterking van het strand- en duinecosysteem	<i>Vincx et al. 2001, Maes et al. 2004 (MARE-DASM project BELSPO), Goffin et al. 2007, Derous 2005 (GAUFRE project BELSPO), Welkom in de duinen 2008</i> (zie thema Natuur en milieu)
Zwerfvuil op het strand	<i>Lescauwaet et al. 2006, Goffin et al. 2007, Maelfait 2008, Doomen et al. 2009, André et al. 2010</i> (voor zwerfvuil op zee, zie thema Maritiem transport, scheepvaart en havens)
De mechanische schoonmaak van stranden	<i>Belpaeme 2003, Goffin et al. 2007, Doomen et al. 2009</i> (zie thema Natuur en milieu)
Vervuiling door recreatievaart	<i>Maes et al. 2004 (MARE-DASM project BELSPO), De Wachter & Volckaert 2005 (GAUFRE project BELSPO), Lescauwaet et al. 2006, Goffin et al. 2007</i>
Sportvisserij	zie thema Visserij

Op ecologisch vlak heeft de opkomst van het massatoerisme aan de kust vanaf de jaren 1930, met een massale inplanting van toeristisch-recreatieve logiesaccommodatie (vakantiewoningen, campings, weekendverblijfparken, tweede verblijven, etc.) een belangrijke rol gespeeld in de urbanisatie van de kustzone, de versnippering van waardevolle open ruimte en het verdwijnen van biotopen (*PRS-WV, Goffin et al. 2007*, Boone 2012 in *Maelfait et al. 2012, Provoost et al. 2014*). Vooral het duinengebied kende onder meer door de ruimtelijke planning aan de kust een sterke versnippering (*Welkom in de duinen 2008*) (zie thema **Natuur en milieu**). Verder brengt de hoge concentratie van toeristen en residenten in de kustzone tijdens het hoogseizoen een aantal directe en indirecte ecologische effecten met zich mee (tabel 3).

Daarnaast zorgen ook de recreatie en sport aan het strand en in de duinen voor aanzienlijke directe en indirecte ecologische effecten (tabel 4).

11.5 Duurzaam gebruik

11.5.1 Duurzame ontwikkeling van het kusttoerisme

Op Europees niveau werd het duurzaam samengaan van de verschillende gebruikers en sectoren (waaronder toerisme en recreatie) van de kustgebieden opgenomen in de Europese aanbeveling betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG – ICZM) in Europa (2002/413/EG). In *Maelfait et al. (2012)*, dat gepubliceerd werd in de context van GBKG, worden een aantal indicatoren en maatregelen voorgesteld om de duurzame ontwikkeling van onder meer het toerisme en de recreatie aan de Belgische kust te bevorderen. De relatie tussen het toerisme en de sociale en economische aspecten aan de kust wordt in meer detail uitgewerkt in de thematekst **Sociale en economische omgeving**. Meer recent werden in een mededeling met betrekking tot het Europees maritiem en kusttoerisme (COM (2014) 86), 14 acties opgesteld die tot een duurzame groei in de sector kunnen bijdragen en de Europese kustgebieden een extra impuls kunnen geven.

Toerisme Vlaanderen en *Westtoer* formuleren in het *Strategisch beleidsplan voor toerisme en recreatie aan de kust 2015-2020* 12 strategische krachtlijnen om het kusttoerisme verder te ontwikkelen:

- Strategische projecten in functie van het internationaal potentieel (hefboomprojecten en strategische projectgebieden);
- Verder investeren in basisinfrastructuur en publieke ruimte;
- Weersonafhankelijke voorzieningen in functie van een vierseizoensbestemming;
- Ruimte voor recreatie;
- Een bereikbare Kust;
- Ontwikkelen van vakanties op maat met geïntegreerde dienstverlening;
- Innovatie en differentiatie in de logiessector;
- Versterken van de competitiviteit van de recasector;
- Een eigentijds onthaalbeleid in het kader van een ruime gastvrijheid;
- Geïntegreerd marketingbeleid;
- Kennisgedreven kusttoerisme;
- Beleid en organisatie.

Voor de invulling van bepaalde van de hierboven vernoemde strategische krachtlijnen kan gebruik gemaakt worden van *toeristische hefboomprojecten* binnen de impulsprogramma's, die evenwel voor heel Vlaanderen van toepassing zijn. Daarnaast wordt de verdere ontwikkeling van het toerisme aan de kust in belangrijke mate beïnvloed door de ruimtelijke ordening (zie **Ruimtegebruik**).

Verder zijn er verschillende visies en beleidsinitiatieven (bv. 'Metropolitaan Kustlandschap 2100' *fase 1 / fase 2 / fase 3* deel 1, 2 en 3, *Masterplan Vlaamse Baaieren 2014*, het *Masterplan Kustveiligheid*, etc.) en studies (bv. *Kindvriendelijkheid aan de Vlaamse kust 2008*, *De Waegemaeker 2012*, de *kustanalyse* met betrekking tot de toegankelijkheid van vzw Westkans met *interactieve kaart*, het project 120 km kustkwaliteit met studies als *van Meenen 2009*, *Pijpers 2009*, *kansen aan de kust 2009*, etc.) waarin de (duurzame) ontwikkeling van het kusttoerisme (zijdings) wordt aangeraakt.

Daarnaast trachten verschillende labels (bv. *Blauwe vlag* van de Bond Beter Leefmilieu, *het Q-label* voor toeristische ondernemers, *Groene Sleutel*, *het toegankelijkheidslabel* van de vzw *Westkans*, etc. (meer informatie: *weBSITE Toerisme Vlaanderen*)) en awards (*De Kust Kijkt Verder 2012*) bij te dragen tot een duurzaam (kust-)toerisme.

11.5.2 Toerisme en natuur

Vanuit het ecologische standpunt komen zowel in [Goffin et al. \(2007\)](#), [Maelfait et al. \(2012\)](#) als in het [Strategisch beleidsplan voor toerisme en recreatie aan de kust 2015-2020](#) maatregelen aan bod om te streven naar een evenwicht tussen het behoud van het natuurlijk systeem en de behoeften van de recreanten en toeristen. Beleidsinstrumenten zoals het Duinendecreet en de ruimtelijke ordening spelen hierin een belangrijke rol en worden in meer detail uitgewerkt in het thema **Natuur en milieu**. Het samengaan tussen recreatie en natuur komt eveneens aan bod in publicaties als [Belpaeme \(2003\)](#), [Zwaenepoel et al. \(2005\)](#), [De Uitkerkse polder, een recreatieve meerwaarde voor de Vlaamse kust \(2007\)](#), [Welkom in de duinen \(2008\)](#) en [Doomen et al. \(2009\)](#).

De (zwem-)waterkwaliteit in de kustzone wordt op Europees niveau binnen de koepel van de Kaderrichtlijn Water (KRW) (2000/60/EG) onder meer aangepakt door richtlijn 91/271/EG inzake stedelijk afvalwater en richtlijn 2006/7/EG betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit. De doorwerking van deze Europese maatregelen op federaal niveau gebeurt in het KB van 23 juni 2010 betreffende de vaststelling van een kader voor het bereiken van een goede oppervlaktewatertoestand. Op Vlaams niveau zijn het decreet van 18 juli 2003 (integraal waterbeleid) (meer informatie: [website Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid \(CIW\)](#)) en het besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 1998 inzake zwemwaterkwaliteit van belang.

De kwaliteit van het zwemwater aan de kust wordt op regelmatige basis bemonsterd door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM en [website kwaliteit zwemwater](#)) ([Goffin et al. 2007](#), Pelicaen 2012 in [Maelfait et al. 2012](#), [Rapport Kwaliteit van het Zwemwater 2014](#)). Het [Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid](#) staat hierbij in voor het gezondheidsaspect van de zwemwaterkwaliteit. De eutrofiëring van de kustwateren en het probleem van verzilting worden in meer detail besproken in het thema **Landbouw**.

Referentielijst wetgeving

Tabel met de Europese wetgeving. Voor de geconsolideerde teksten van deze wetgeving verwijzen we naar [Eurlax](#).

EUROPESE WETGEVING			
Afkorting (indien beschikbaar)	Titel	Jaar	Nummer
Richtlijnen			
	<i>Richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater</i>	1991	271
<i>Kaderrichtlijn Water</i>	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid	2000	60
<i>Zwemwaterrichtlijn</i>	Richtlijn betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit en tot intrekking van Richtlijn 76/160/EEG	2006	7
Andere (besluit, communicatie, groenboek, witboek,...)			
	<i>Aanbeveling betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa</i>	2002	413
	<i>Mededeling van de Commissie (COM): Blauwe groei Kansen voor duurzame mariene en maritieme groei</i>	2012	494
	<i>Mededeling van de Commissie (COM): Een Europese strategie voor meer groei en werkgelegenheid in kust- en maritiem toerisme</i>	2014	86

Tabel met Belgische en Vlaamse wetgeving. Voor de geconsolideerde teksten van deze wetgeving verwijzen we naar het [Belgisch staatsblad](#) en de [Justel-databanken](#).

BELGISCHE EN VLAAMSE WETGEVING		
Datum wetgeving	Titel	Dossiernummer
Wetten		
Wet van 20 januari 1999	Wet ter bescherming van het mariene milieu en ter organisatie van de mariene ruimtelijke planning in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	1999-01-20/33
Koninklijke besluiten		
KB van 4 augustus 1981	Koninklijk besluit houdende politie- en scheepvaartreglement voor de Belgische territoriale zee, de havens en de stranden van de Belgische kust	1981-08-04/31
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de vaststelling van een kader voor het bereiken van een goede oppervlaktewatertoestand	2010-06-23/04
Decreten		
Decreet van 18 juli 2003	Decreet betreffende het integraal waterbeleid	2003-07-18/72
Andere		
Besluit van de Vlaamse Regering van 8 december 1998	Besluit van de Vlaamse Regering tot aanduiding van de oppervlaktewateren bestemd voor de productie van drinkwater categorieën A1, A2 en A3, zwemwater, viswater en schelpdierwater, ter omzetting van Richtlijn 2006/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 15 februari 2006 betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit en tot intrekking van Richtlijn 76/160/EEG	1998-12-08/51

